

RECENZE

David L. Na hranicích práva: Soudcovské eseje.
Praha: Nakladatelství Leges, 2012, 192 s.

V odborných dílech (zejména těch kvalifikačních) autoři obvykle vytýčí jednotný cíl svého zkoumání (popřípadě i pracovní hypotézu) a cesty k dosažení tohoto cíle (výzkumné metody). Postupně se pak dobírají k závěru, že tento cíl byl dosažen a hypotéza potvrzena; spíše výjimečně bývá zjištěno, že hypotézu se nepodařilo potvrdit. Publikace, o níž zde hodlám referovat, náleží k jinému druhu; patří k tak zvaným otevřeným dílům. Autor si zde klade mnoho dílčích cílů, jimiž jsou četné otázky. Někdy na ně nabízí více odpovědí vlastních i odkazujících na jiné autory. Jindy postupuje tak, jak na s. 36 naznačuje název kapitoly *Otázky místo závěrů*. V každém případě potvrzuje, že v odborné literatuře jsou inspirativní otázky většinou důležitější než stanoviska k banálním záležitostem.

O povaze publikace, kterou se zde zabývám, svědčí i její název – na hranicích toho či onoho jevu se totiž pravidelně setkáváme s řadou jevů sousedících. Označení eseje v podtitulu recenzované knihy pak shledáme oprávněným zejména tehdy, když si připomeneme jeho jazykový původ – je odvozeno od francouzského slova, jež znamená úsilí, snahu o něco. V posuzované knize se její autor soustavně snaží zlepšit nalézání práva v našich poměrech.

Pokud bych měl pro Davidovu knížku navrhnout název naznačující jednotící hledisko obsahové, použil bych výraz *Soudcovské sebereflexe*. David sleduje, „potěžkává“, hodnotí obecněji soudcovskou práci z různých úhlů pohledu. Platí to zejména o prvních obecněji pojatých oddílech publikace. Zde se autor pod názvem *Otázky jurisprudence* zabývá soudcovským dotvářením práva; teleologickým výkladem právních norem; právním pragmatismem; právem na předvídatelné soudní rozhodnutí; postojem soudů k neplatnosti právních úkonů i sjednocováním judikatury jako základním soukromým právem. Činí tak spolu s častějšími odkazy na rozsáhlý okruh literárních pramenů, rozhodovací praxi Ústavního soudu a též s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku. Řadu myšlenek z této partie jsem si při četbě podtrhl či opatřil vykřičníky. Jako demonstrativní ukázkou podnětných postřehů uvádím text z kapitoly *Tvorba právní věty a zobecňovací obsese*, v níž autor na s. 39 zjišťuje: „...právní větu nelze oddělit od dalšího textu rozhodnutí... Právní věty nezřídka začínají postupem času žít samostatným životem a s původním rozhodnutím mají málo společného. Ti, kteří opatřují judikáty právními větami, se často dostávají do zajetí snahy vyslovit zásadní právní závěr za každou cenu; bez něj jako by rozhodnutí ztrácelo hodnotu. Zatímco by stačilo vyjádřit, že určitý právní závěr platí právě a jen pro konkrétní situaci, aniž je vyloučena či potvrzena platnost pro situaci jinou, dává se přednost někdy až násilnému zobecnění.“

Obdobná celková charakteristika platí i pro druhou část Davidova díla; v ní se autor věnuje civilnímu procesu. Požaduje jistou míru tolerance k procesním vadám, zabývá se nepřipustnými důkazy a zejména vyjadřovacími (ne)způsoby advokátů i soudců. Mnohé naznačují již názvy kapitol *Kafkovské rysy české justiční argumentace* (s. 70 a násl.) a *Jak (ne)odůvodňovat rozsudky v civilních sporech*. Z typologie rozsudků a jejich argumentace zmiňme jako příklad odůvodnění diplomatické. Sem autor řadí i *tajemné kasační produkty vyšších instancí* a píše: *Možná, že se odvolací (dovolací) soud nechává vést heslem „chytřému napověz“. Nebo se spíše domnívá, že by nepřítupně prozradil příliš a šlo by tak o vlastní tvorbu případu shora“, třeba i in favorem jedné z procesních stran. Každopádně se tu soud nižšího stupně nemá čím řídit a podle toho někdy vypadá jeho další postup* (s. 79).

Obsahově specifitější jsou další oddíly nazvané *Dobrovolná sdružení občanů; Hraniční oblasti; Poznámky z cest*. David v nich uplatňuje především poznatky ze své dosavadní pestré profesní dráhy – pět let působil na právnické fakultě a její tehdejší katedře hospodářského práva; byl advokátem; v justici si vyzkoušel různé její stupně a také typické i méně obvyklé druhy sporných kauz (věci církevní; civilní žaloby členů politických stran; spory restituční). Opět prokazuje rozsáhlou znalost odborné literatury české i zahraniční. Se čtenáři se také dělí o poznatky ze zahraničních studijních pobytů a své zkušenosti dokáže vyjádřit lapidární zkratkou (viz titulky na s. 178 *Americký soudce rozhoduje, český odůvodňuje*.)

Davidův osobnější zájem o sport a znalost sportovního prostředí se projevuje v kapitole *Doping jako sportovní, právní a společenský fenomén*. I zde dovede právní podstatu problému, který zkoumá, vyjádřit stručně a výstižně – např. na s. 157 píše, že při zjištěném dopingu nejde o odpovědnost za zaviněné užití zakázané látky, ale o *superobjektivní odpovědnost „za tělo“*.

Dílo Ludvíka Davida se setvalo s pochvalou za podnětnost i s připomínkou, že je eklektické.¹ David připouštěl, že v jeho textech jde – do jisté míry – opravdu o eklekticismus. Poukázal v této souvislosti na klasika české civilistiky Jaroslava Bičovského, který napsal, že soudce „hledá své dobré“, kdekoli to najde. Dodal bych, že jde o výrok ještě staršího data. Použil jej Molière ohledně svých her, jejich námětů i dílčích myšlenek. On totiž sám život je eklektický a taková nutně jsou umělecká i odborná díla životem se zabývající. Eklektické je proto nutně i právo ve všech svých podobách a knihy o něm vypovídající, mají-li sloužit běžnému životu v celé jeho mnohotvárnosti. Takovým zjištěním ovšem nezavrhuji knihy založené na jediné vůdčí ideji. Pokud jde o myšlenku hodnotnou, podnětnou, pomáhá otevírat nové názorové obzory. Zjednodušeně vyjádřeno: v knižní produkci mají své místo jak knihy, o nichž byla řeč v úvodu této recenze, tak práce podobné publikaci Ludvíka Davida. Totéž platí o dílech žánrově vyhraněných i o knížkách, pro něž bylo při absenci přílehavějšího slova použito označení eseje.

prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc.

Právnická fakulta Masarykovy Univerzity

Matejka J. Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí. Praha: CZ.NIC, 2013, 256 s.

V tomto roce vyšla v knižní edici CZ.NIC publikace Jána Matejky s názvem *Internet jako objekt práva* s podtitulem *Hledání rovnováhy autonomie a soukromí*. JUDr. Ján Matejka, Ph.D., advokát, pravidelný přednášející na vysokých školách nejenom právního zaměření a vědecký pracovník Ústavu státu a práva AV ČR je známým odborníkem v oblasti internetového práva a práva informačních technologií vůbec. Vzhledem ke své předchozí odborné publikační činnosti a širokým a dlouhodobým praktickým i teoretickým zkušenostem právě v těchto oborech je každá publikace Jána Matejky příslibem fundovaného a teoreticky velmi dobře podloženého odborného díla. To platí dvojnásob pro literaturu z oblasti práv informačních technologií, kde některá témata stále zůstávají nepokryta. Podívejme se tedy, zda nejnovější Matejkova publikace naplnila do ní vkládaná oprávněná očekávání.

¹ Viz NĚMEČEK, T. Mám rád prostor pro uvažování. Rozhovor s Ludvíkem Davidem o hranicích práva, eklekticismu a Prstenu Nibelungově. *Lidové noviny* z 25. května 2013.